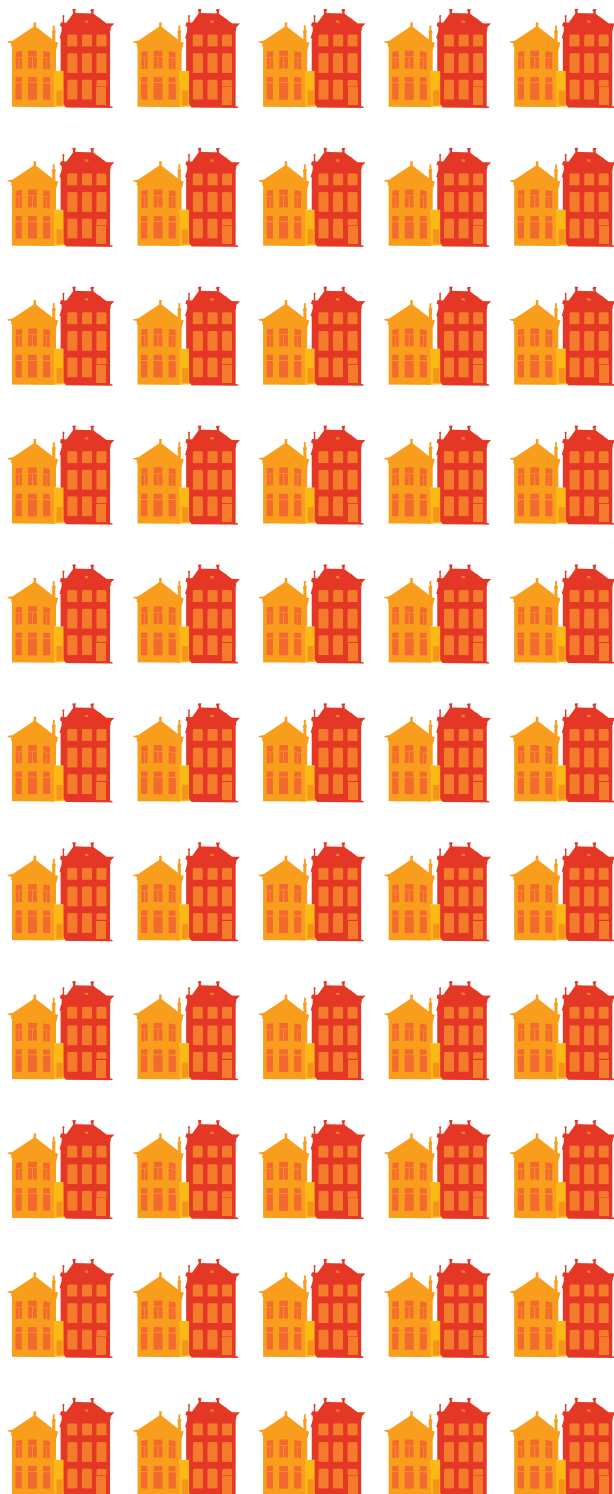

Panden

HOOFDSTUK 4

Oude huizen en gebouwen ademen vaak nog de sfeer van vroeger. Ze prikkelen de nieuwsgierigheid naar de bouwhistorie en de vroegere bewoners. Vooral de laatste jaren zijn veel mensen op zoek naar de geschiedenis van het eigen woonhuis. Het is niet alleen leuk om te weten wie de vroegere eigenaren of bewoners van een huis zijn geweest, in het geval van een verbouwing of restauratie is het belangrijk om de bouwgeschiedenis van een huis te kennen.

Wat u moet weten

De Groninger Archieven hebben alleen bouwdoossiers van panden binnen de grenzen van de huidige gemeente Groningen (zie kader). Bouwdoossiers uit andere gemeenten in de provincie dient u bij de betreffende gemeentearchieven te raadplegen. Het is daarbij overigens goed mogelijk dat het pand dat u wilt onderzoeken vroeger tot een andere gemeente heeft behoord. In de loop der jaren zijn veel gemeenten namelijk verdwenen door herindelingen. Op www.gemeentegeschiedenis.nl ziet u uit welke voormalige gemeenten een gemeente is samengesteld.

Herindeling gemeente Groningen

Het grondgebied van de gemeente Groningen is enige malen gewijzigd. Zo werd Kostverloren (oorspronkelijk gemeente Hoogkerk) in 1912 aan de gemeente Groningen toegevoegd, gevolgd door Helpman in 1915 (voorheen gemeente Haren, met bouwdoossiers vanaf 1904). Op 1 januari 1969 werd de gemeente Groningen uitgebreid met de gemeenten Hoogkerk en Noorddijk en delen van de gemeenten Adorp, Bedum en Haren.

De meeste bouwvergunningen van panden uit deze gebieden zijn overgedragen aan de gemeente Groningen en maken deel uit van de collectie van de Groninger Archieven. Tekeningen van de grenscorrecties uit 1969 zijn te vinden in het archief van het Economisch Sociografisch Bureau (toegang 1614, inv.nrs. 51-56).

Straatnamen en huisnummers

Het identificeren van een gebouw is soms lastig. Pas met de invoering van het Kadaster in 1832 kwam er een algemene en uniforme aanduiding van locaties, die een exacte identificatie van percelen en panden door de tijd mogelijk maakte. De huidige adressering van straatnaam en huisnummering is pas in de loop van de 20e eeuw ingevoerd. De stad Groningen stapte rond 1900 over op het huidige adressysteem (zie kader), terwijl sommige dorpen in de provincie pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw overstap gingen.

In het oude nummeringssysteem bepaalde de wandelroute in een wijk of dorp vaak de volgorde in de huisnummering. De adressering bestond uit een letter en een cijfer, waarbij de letter correspondeerde met een bepaald dorp binnen een gemeente of met een wijk in de stad Groningen. De huizen binnen zo'n wijk- of dorpaanduiding werden doorlopend genummerd, niet zoals tegenwoordig verdeeld in even en on-even nummers.

Ook veel straatnamen zijn in de loop der tijd gewijzigd. In onze bibliotheek vindt u een aantal publicaties over dit onderwerp. Wees er ook op bedacht dat straatnamen (en/of huisnummers) ten tijde van de bouwaanvraag soms nog niet waren vastgesteld.

Wijknummers in de stad Groningen

In de stad Groningen werd in 1804 wijknummering ingevoerd. In 1822 is deze nummering vervolgens aangepast. Alle wijken in de stad kregen in dit systeem een eigen letter, en de huizen in die wijken volgnummers. Deze nummering diende ook als basis voor het bevolkingsregister, maar komt niet overeen met de kadastranummering. In 1899 is overgestapt op het huidige straatnamensysteem. Om te kunnen bepalen wat het huidige huisnummer van een pand is geworden kan gebruik gemaakt worden van het omnummerboek uit 1899 (toegang 1700, inv.nr. 25, te bekijken op onze website) en het woningregister uit 1921 (toegang 1607, inv.nrs. 1362 en 1363, te bekijken op onze website).

Monumenten

Bent u op zoek naar informatie over een gemeentelijk of rijksmonument, dan is hierover vaak wel een dossier te vinden. Voor gegevens van rijksmonumenten kijkt u op de website www.cultureelerfgoed.nl, of neemt u contact op met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Gegevens uit bouwhistorisch onderzoek naar belangrijke panden (monumenten) in de gemeente Groningen of panden op locaties die vanuit historisch oogpunt interessant zijn (zoals de binnenstad), zijn verkrijgbaar bij het loket Bouwen en Wonen van de gemeente Groningen. Op de Cultuurwaardenkaart van de gemeente Groningen (<http://fleximap.groningen.nl/gnmaps/monumenten/>) zijn gemeentelijke en rijksmonumenten aangegeven met korte beschrijvingen. Hier zijn in sommige gevallen ook pdf's over bouwhistorisch onderzoek te downloaden.

Bouwvergunningen

Bouwdossiers behoren tot de belangrijkste bronnen voor pandonderzoek. In de stad Groningen zijn bouwdossiers bewaard gebleven vanaf omstreeks 1870. Oudere bouwaanvragen zijn nog wel te vinden, maar deze bevatten geen technische gegevens over het bouwwerk. Dit komt doordat er pas rond 1884 voor het eerst tekeningen moesten worden overgelegd bij een bouwaanvraag. In 1901 werd de Woningwet ingevoerd en vanaf dat moment moesten gemeenten een bouwverordening opstellen met eisen voor reeds gebouwde en te bouwen woningen. Ook diende vanaf dat moment iedereen bij de gemeente een vergunning aan te vragen voor het bouwen of verbouwen van een woning of een ander gebouw. Vóór 1901 gold deze wettelijke regeling nog niet, maar kende de gemeente Groningen al wel eigen bouwverordeningen. Hoewel de eerste dossiers, zoals die in de verschillende gemeentehuizen liggen, niet allemaal even oud zijn, dateren vele daarvan wel van rond 1901. In enkele gevallen zijn gemeenten al iets eerder begonnen met het verlenen van bouwvergunningen en zijn vergunningen uit het einde van de 19e eeuw bewaard gebleven.

De aanvraag voor een bouwvergunning werd in de loop van de tijd steeds vaker voorzien van een (technische) tekening en een plattegrond, soms in blauwdruk. De bouwtekeningen en/of (schetsmatige) plattegronden geven informatie over het uiterlijk van het gebouw en over de indeling. Als er meerdere verbouwingen hebben plaatsgevonden, kunt u zien hoe het gebouw in de loop van de tijd is veranderd. In de meeste gevallen hebben gemeenten hun actuele bouwdossiers digitaal opgeslagen. Zo kunt u zoeken op naam van de aanvrager, adres, kadastraal perceelnummer, bouwjaar etc. Veel van de oude, papieren dossiers zijn echter chronologisch op jaar van aanvraag gearhiveerd. In enkele gevallen zijn de oude dossiers ook nog te doorzoeken op adres (zoals de woningcartotheek van de gemeente Delfzijl) of op naam van de aanvrager. De mate van toegankelijkheid varieert per gemeente. Hoe de situatie is in de gemeente waar uw onderzoeksobject staat, kunt u bekijken via www.groningearchiefnet.nl.

Herestraat 1 - Tussen beide Markten 2-4, Groningen, 1922
Foto P. Kramer, collectie RHC Groninger Archieven (1785-2391)

Voor u begint

Het is gebruikelijk bij onderzoek naar panden een aantal aspecten te onderscheiden: eigendom, bewoning, het gebouw en de eventuele functie. In de praktijk zult u merken dat de onderwerpen 'eigendom' en 'bewoners' vaak niet los van elkaar gezien kunnen worden, en gecombineerd moeten worden om een goede historische reconstructie te kunnen maken. Lacunes uit de ene soort bron kunt u zo aanvullen met gegevens uit een andere bron, om zo de weg terug in de tijd te kunnen vervolgen. Dit geldt met name voor het bronmateriaal van vóór 1811 waarin regelmatig informatie ontbreekt.

Het gebouw

De beste bron voor de geschiedenis van een pand is uiteraard het gebouw zelf. Als het pand nog bestaat, geven bijvoorbeeld de ligging, bouwstijl en sporen van verbouwing een idee van de ouderdom en ontwikkeling. Via www.hisgis.nl (zie hoofdstuk 10 voor meer uitleg) kunt u in elk geval nagaan of de locatie in 1832 al was bebouwd en wat de functie van het gebouw was. Oude kaarten en foto's geven een beeld van ligging en uiterlijk. Ook bouwtekeningen en bouwvergunningen kunnen veel informatie opleveren.

Het eigendom

De belangrijkste bronnen voor onderzoek naar het eigendom van panden (en land) gaan over de eigendomsoverdracht en veranderingen daarin (vóór 1811 te vinden in oud-rechterlijke archieven, na 1811 te vinden in notariële archieven) of geven een toestand op een bepaald moment weer (registratie ten behoeve van belastingheffing). Om veranderingen in eigendom vast te stellen kunnen ook persoonsgegevens van bewoners en eigenaren én de genealogische relaties tussen hen van belang zijn. Zo kan een huwelijk of een overlijden aanleiding zijn voor overdracht van onroerend goed (bijvoorbeeld door de verkoop of vererving via een testament). Bovendien kunnen relaties tussen eigenaren het mogelijk maken een pand met meer zekerheid te identificeren.

Informatie over eigendom vindt u in eerste instantie bij het Kadaster, maar ook in koopakten, testamenten en memories van successie. In geval van veilingen vindt u informatie in notariële archieven en in krantenadvertenties.

De bewoners

Bent u er in geslaagd een lijst van eigenaren van een pand samen te stellen, dan wil dat nog niet zeggen dat u daarmee ook de bewoners gevonden hebt. In het verleden werden huizen veel vaker dan nu (deels) verhuurd, vooral in de stad Groningen. Huurcontracten zijn echter bijna niet bewaard gebleven.

Veel informatie over de bewoners (huurders dan wel eigenaren) over de periode 1830-1938 vindt u in de gemeentelijke bevolkingsregisters. Daarin worden per geregistreerde periode van 10 of 20 jaar alle leden van een gezin genoemd en de inwonende huisgenoten zoals knechten en dienstboden.

Zoeken in de bevolkingsregisters is, met uitzondering van de gemeente Groningen, vrijwel alleen mogelijk op naam van een bewoner. De originele registers bevinden zich bij de desbetreffende gemeente (die van Groningen, Hoogkerk, Noorddijk en Ten Boer zijn bij de Groninger Archieven ondergebracht). In de studiezaal van de Groninger Archieven staan de registers van de meeste gemeenten tot ca. 1900 op microfiches. Het bevolkingsregister wordt opgevolgd door het systeem van gezinskaarten. De gezinskaarten zijn alleen te bekijken bij de desbetreffende gemeente. De indeling is niet langer op adres, maar op achternaam van het gezinshoofd. Vóór de invoering van het bevolkingsregister, in de periode 1795-1849, werden er volkstellingen gehouden. Aanvankelijk gebeurde dit incidenteel; vanaf 1828 elke tien jaar.

De functie

Informatie over een voormalig bedrijfspand is te vinden in bouw- en hinderwetdossiers, handelsregisterdossiers, het faillissementsregister in het archief van de arrondissementsrechtbank en natuurlijk het archief van het bedrijf zelf. Meer hierover vindt u in hoofdstuk 6. Boerderijen vormen een aparte groep van bedrijfsgebouwen. Onderzoek hiernaar wordt verder toegelicht in hoofdstuk 5.

Aan de slag

Waar u met uw onderzoek moet beginnen hangt af van de vraagstelling en van wat u al weet. Op voorhand is het dus moeilijk aan te geven welke weg u moet bewandelen. Om u toch een beetje op weg te helpen hebben wij een stappenplan in algemene zin opgesteld.

1. Verzamel vooraf zoveel mogelijk informatie die u via de makelaar, verkoper (koopakte) of verhuurder hebt verkregen, zoals het (huidige) kadastrale nummer van het perceel. Bekijk ook het huis zelf. Is er verbouwd, past het in de stijl en aanleg van de omgeving?
2. Mogelijk zijn er al gegevens over uw huis, wijk, dorp of stad gepubliceerd. Er zijn in openbare bibliotheken vaak dorpsgeschiedenissen, fotoboeken en boeken over wijken in de stad Groningen te vinden. Wat dat laatste betreft zijn vooral de wijkbeschrijvingen van Beno Hofman aan te bevelen. Daarnaast valt te denken aan boeken over architecten, architectuur of monumenten in Groningen, die u kunnen

Graanpakhuis Albion, Noorderhaven N.z., Groningen, 1910
Uitsnede foto P. Kramer, collectie RHC Groninger Archieven (1785-6896)

helpen om bijvoorbeeld op basis van stijlkenmerken de ouderdom van het pand te bepalen. De bibliotheek van de Groninger Archieven heeft overigens ook veel publicaties op dit gebied.

3. De eigendomsgeschiedenis vanaf 1832 kunt u achterhalen door onderzoek te doen in de kadastrale archieven op www.hisgjs.nl en met behulp van de Kadaster Archiefviewer in de studiezaal. Zo achterhaalt u niet alleen veranderingen in de eigendomssituatie, maar ook veranderingen in de perceelsgrenzen en de bebouwing. Zie hoofdstuk 9 voor meer informatie over kadastrale bronnen.
4. Systematische informatie over bewoners kunt u vinden in bevolkingsregisters en, indien aanwezig, in adresboeken. Voor de recentere periode kunt u oude telefoonboeken raadplegen. Zie ook hoofdstuk 6.
5. Denk ook aan genealogieën van de voormalige eigenaren/bewoners. U kunt notariële archieven raadplegen voor koopakten en testamenten, memories van successie inzien of zelfs plaatselijke kranten napluizen op advertenties van verkoop of veiling. Om een beeld te krijgen van de inrichting van het huis kunt u op zoek gaan naar boedelinventarissen (zie hoofdstuk 9).
6. Het volgende bronnenschema geeft een overzicht van de belangrijkste bronnen voor onderzoek naar panden. Wilt u ook onderzoek doen naar de familiegeschiedenis van de eigenaren/bewoners, gebruik dan ook het bronnenschema in hoofdstuk 3.

Zoeken naar bouwvergunningen bij de Groninger Archieven

Zoek met de zoekbalk op onze website naar het adres waar u gegevens van wilt. Typ de straatnaam en het huisnummer in. Het kan soms handig zijn dat zowel met als zonder aanhalingstekens te doen. Ter illustratie: <“Grote Markt 1”> naast <Grote Markt 1>.

Let op: soms wordt er in een inventarisnummer doorverwezen naar het zogehe- ten hoofddossier van een pand, dat dan een ander archiefstuk betreft met eigen inventarisnummer, dat u apart moet aanvragen. Bij oudere panden is het handig als u ook de oude adressering met wijk en huisnummer heeft (zie kader Wijk- nummers in de stad Groningen).

Het is soms ook nuttig de (huidige of vervallen) kadastrale perceelaanduiding te weten. Hiermee kunt u zoeken op sectienummer met perceelnummer. Bijvoor- beeld <“K 93”> (tussen aanhalingstekens en met spatie).

Als u bij uw zoekopdracht een treffer vindt in toegang 2537 Bouwdossiers dienst RO/EZ (Ruimtelijke Ordening/Economische Zaken) kunt u dit het beste eerst bekijken. Voor verder en dieper onderzoek wordt verwezen naar het volgende bronnenschema.

Zoeken naar bouwvergunningen bij archieven in andere gemeenten

Via www.groningerarchievet.net zijn archieven van de meeste gemeenten in de provincie Groningen te doorzoeken. U kunt voorafgaand aan een bezoek aan het betreffende gemeentearchief kijken of daar stukken in zitten die voor uw onder- zoek van belang zijn. Zo kunt u bijvoorbeeld via de optie ‘archieven’ per gemeen- te zoeken met zoektermen als <bouwvergunningen>, <bevolkingsregister> of <hinderwetvergunningen>. Inzage in de stukken bij gemeentehuizen is alleen op afspraak mogelijk. Van alle deelnemers aan archiefnet staan (e-mail)adressen, telefoonnummers en namen van archiefmedewerkers vermeld.

> Bronnenschema panden gemeente Groningen

> Na 1816

Gebouw

Periode 1878-ca. 2010

- > **Bouwvergunningen dienst Ruimtelijke Ordening/Economische Zaken en taakvoorgangers, 1878-heden:** De dossiers uit de periode ca. 1878-1992 zijn grotendeels in toegang 2537 terug te vinden. Vindt u hierin niet wat u zoekt, kijk dan onder de onderstaande perioden.
Voor gedigitaliseerde dossiers uit de periode 1987-2000, zie toegang 2383. Deze zijn grotendeels in te zien op de computer op tafel 84 in de studiezaal.
- > **Hinderwetvergunningen, 1875-1987:** zie hoofdstuk 6.

Periode 1965-1987

- > **Bouwvergunningen:** (toegang 1969). Bevat grotendeels dezelfde dossiers als toegang 2537. In deze toegang kan echter op adres en op naam van de aanvrager worden gezocht. Deze toegang is niet beschikbaar in zelfbediening. Vraag inlichtingen aan de balie.
- > **Werktekeningen dienst RO/EZ en taakvoorgangers, 1916-1987:** (toegang 1615 en 1702): tekeningen van woonwijken, openbare gebouwen, overheidsgebouwen, havens, wederopbouw-, structuur- en uitbreidingsplannen. De tekeningen zijn gedigitaliseerd en te bekijken op onze website.
- > **Gesloopte panden/ niet-uitgevoerde bouwplannen, 1878-1975:** zie het archief van de dienst Stadsuitbreiding/ontwikkeling en Volkshuisvesting (toegang 1516, inv.nrs. 124-228 en inv.nrs. 766-2444) en het archief van de dienst Gemeentewerken (toegang 1611, inv.nrs. 121 (index)-140).
- > **Structuur- en uitbreidingsplannen:** (toegangsnrs. 1615, 1702 en bibliotheekcatalogus).
- > **Stuurgroep Huisvesting Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens, 1975 - 1984** (toegang 1743): dossiers en tekeningen over nieuwbouw van en verbouw tot appartementencomplexen.

Periode 1916-1965

- > **Bouwvergunningen:** (toegang 1842). Voor de dossiers uit de periode 1917-1940 kunt u zoeken op straatnaam. Om te kunnen zoeken naar de dossiers over de periode 1940-1965 is de tussenkomst van een baliemedewerker nodig.

- > **Dossiers van de gemeentesecretarie:** (toegang 1841): informatie over wijk- en straat-aanleg, straatnaamgeving, aan- en verkopen van grond en gebouwen, scholen etc.
- > **Bestekken van infrastructurele werken en openbare gebouwen:** (o.a. scholen): zie de archieven van de dienst Gemeentewerken (toegang 1611), Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting (toegang 1516) en de Bouwmeester (toegang 1610). Een onderwerpen- en namenindex is beschikbaar aan de balie van de studiezaal.
- > **Werktekeningen dienst RO/EZ en taakvoorgangers, 1916-1987:** (toegangen 1615 en 1702): tekeningen van woonwijken, openbare gebouwen, overheidsgebouwen, havens, wederopbouw-, structuur- en uitbreidingsplannen. De tekeningen zijn gedigitaliseerd en te bekijken op onze website.
- > **Gesloopte panden/ niet-uitgevoerde bouwplannen, 1878-1975:** zie het archief van de dienst Stadsuitbreiding/ontwikkeling en Volkshuisvesting (toegang 1516, inv.nrs. 124-228 en inv.nrs. 766-2444) en het archief van de dienst Gemeentewerken (toegang 1611, inv.nrs. 121 (index)-140).
- > **Woningregister stad Groningen, 1921:** (toegang 1607, inv.nrs. 1362-1363). Bevat gegevens over het type woning, wijzigingen van huisnummers en eventuele opmerkingen. Geordend op straatnaam.

Periode 1856-1916

- > **Bouw- en timmervergunningen:** (toegang 2129). Zoeken kan op adres of naam van de aanvrager. Let op: de dossiers van vóór 1900 zijn voorzien van het oude adres of het kadastrale perceelnummer. Zie voor informatie over adreswijzigingen en omnummeringen het kader op pag. 34. Voor inzage moeten de dossiers worden aangevraagd; de bijbehorende tekeningen, die vanaf ca. 1870 werden bijgevoegd, zijn gescand en te bekijken op onze website.
- > **Bouwvergunningen uit het secretariearchief van het gemeentebestuur:** (toegang 1399 onder rubrieknummer 2.2.4.12.2 'Bouwaanvragen en bouwvergunningen'). De inventarisnummers 670 en 1158 bevatten ook bouwtekeningen, de inventarisnummers 4640-5710 bevatten bestektekeningen. Via de balie van de studiezaal kunt u hierin inzage krijgen.
- > Registers van systematisch woningonderzoek, 1904-1905: (toegang 1399, inv.nrs. 7592-7624): inventarisaties ten behoeve van de Woningwet van 1901. Alfabetisch geordend op straatnaam, per woning. Inclusief gedetailleerde tekeningen met kwaliteitsgegevens per huis.
- > Onbewoonbaarverklaringen en verbeteringen aan woningen, 1872-1914: (toegang 1399, inv.nrs. 7516-7579). Geordend op adres.
- > **Registers van omnummeringen:** zie kader 'Wijknummers in de stad Groningen' in dit hoofdstuk.

Periode 1816-1856

> **Bouwvergunningen uit het secretarieearchief van het gemeentebestuur:** (toegang 1399, inv.nrs. 3033-3063, 3072-3094, 3095-3112 en 3115): De aanvragen voor de bouw- en timmervergunningen vindt u in de rekestboeken. Achterin vindt u onder de rubriek 'Timmering' de namen van aanvragers. Er komen ook bouwtekeningen voor bij de besluitenlijsten (inv.nrs. 670 en 1158). Via de balie van de studiezaal kunt u hier inzage in krijgen.

Panden in de voormalige gemeenten Hoogkerk en Noorddijk 1816-1968

In het algemeen geldt dat u hiervoor het beste aan de balie om inlichtingen kunt vragen.

- > **Bouwvergunningen uit het secretarieearchief van de gemeente Hoogkerk, 1904-1968:** (toegang 1748). Met tekeningen en een index op naam van de aanvrager. Er is een register van ingekomen aanvragen en er zijn nadere toegangen op naam van de aanvrager en op plaats.
- > **Bouwdossiers Hoogkerk (Gemeentewerken), 1949-1969:** (toegang 2665).
- > **Bestekken van infrastructurele werken en openbare gebouwen Hoogkerk, 1915-1969:** (o.a. scholen). Zie het archief van de dienst Gemeentewerken (toegang 1612). Toegang 1688 bevat enkele tekeningen (inv.nrs. 29-31).
- > **Bouwvergunningen Noorddijk, 1913-1968:** (toegang 2682). Deze toegang ontbreekt nog in de studiezaal. Vraag hiervoor inlichtingen bij de balie.
- > **Structuur- en uitbreidingsplannen Noorddijk, 1940-1969:** (toegang 1492, inv.nr. 473-492).
- > **Bestekken van infrastructurele werken en openbare gebouwen Noorddijk, 1872-1969:** (o.a. scholen en woningwetwoningen). Zie het archief van de dienst Gemeentewerken (toegang 1613).
- > **Hinderwetvergunningen:** zie hoofdstuk 6.

Panden in Helpman

De meeste bouwdossiers van Helpman uit het gemeentearchief Haren bevinden zich tegenwoordig bij de Groninger Archieven. In de publicatie *Inventaris van de archieven van de gemeente Haren, 1811-1989* (in te zien in onze bibliotheek) zijn nog de dossiers terug te vinden die het gemeentearchief Haren bewaart.

Vervolgonderzoek

> **Archieven van architecten(bureaus):** Zie het archievenoverzicht op onze website onder de rubriek 'Cultuur, Sport, Recreatie, Evenementen', subrubriek 'Bouwkunst, monumentenzorg'.

> **Archieven van woningbouwverenigingen:** Zie het archievenoverzicht op onze website onder de rubriek 'Openbare werken, Ruimtelijke ordening, Huisvesting', subrubriek 'Volkshuisvesting'.

Eigendom

Periode, 1811-heden

- > **Kadastraal onderzoek 1811-heden:** Zie hoofdstuk 9.
- > **Overdrachten van onroerende goederen door koop, verkoop of vererving, boedelinventarissen, huwelijkscontracten, testamenten, boedelscheidingen, 1811-ca. 1925:** zijn te vinden in de notariële archieven. Zie hoofdstuk 9.
- > **Memories van successie, 1806-1927:** Zie hoofdstuk 9. De jaren 1812-1813 zijn niet bewaard gebleven.
- > **Advertenties in kranten (openbare verkoop):** Kijk op www.delpher.nl en www.dekrantvantoen.nl. U kunt de kranten ook (deels op microfiche) raadplegen in de studiezaal van de Groninger Archieven (toegangsnrs. 999 en 1740). Zie ook hoofdstuk 10.

Bewoners

Periode 1916-1969

- > **Woningkaarten gemeente Groningen, 1921-1960:** (toegang 1607, inv.nrs. 926-991, 1364-1383). Bevat hoofdbewoners en inwonenden die geen familie zijn van de hoofdbewoner.
- > **Woningkaarten gemeente Hoogkerk, 1930-1969:** (toegang 1748).
- > **Woningregister gemeente Hoogkerk, circa 1922-1968:** (toegang 1748). Bevat hoofdbewoners, geordend op oude aanduiding van wijknrs. en huisnrs. Met apart register van inwonende personen ca. 1922.
- > **Huisnummerregister gemeente Noorddijk:** (toegang 1491), over de periode 1879-1914, 1920 (inv.nrs. 686-689) en 1930-1941 (inv.nr. 1025, zie ook inv.nr. 1026). Bevat hoofdbewoners, geordend op oude aanduiding van wijknrs. en huisnrs.
- > **Woningregister gemeente Noorddijk, circa 1920-1968:** (toegang 1492). In 1948 herzien. Bevat hoofdbewoners. Periode 1920-1948 (inv. nrs. 392-394) geordend per dorp en straat, bevat ook oude huisnummers. Periode 1948-1968 (inv.nrs. 395-396) geordend op straat
- > **Gezinskaarten gemeente Groningen, 1920-1939; gemeente Hoogkerk, 1913-1930; en gemeente Noorddijk, 1922-1938:** Bevat complete gezinnen. Te raadplegen op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 1).

> Register van aangifte van verhuurde woningen gemeente Groningen,

1903-1921: (toegang 1399, inv.nrs. 7630-8039). Geordend op adres.

> **Adres- en telefoonboeken:** zie hoofdstuk 6.

Periode 1815-1916**> Register van aangifte van verhuurde woningen gemeente Groningen,**

1903-1921: (toegang 1399, inv.nrs. 7630-8039). Geordend op adres.

> **Kohieren van hoofdelijke omslag, 1851-ca. 1922:** zie hoofdstuk 6.

> **Register van putgerechtigden gemeente Groningen, 1813-1841:** (toegang 1399, inv.nrs. 7382-7384). Hierin vindt u (een weliswaar niet volledig) overzicht van eigenaren en bewoners, geordend op adres.

> **Het bevolkingsregister, 1850-1920:** zie hoofdstuk 9.

> **Adres- en telefoonboeken:** zie hoofdstuk 6.

Functie

> Zie hoofdstuk 6.

Verdere aankleding

> www.beeldbankgroningen.nl: zoeken op straatnaam en woonplaats (zie ook hoofdstuk 10).

> www.gava.nl (zie ook hoofdstuk 10).

> Vóór 1816**Eigendom****Huwelijkscontracten, testamenten, boedelscheidingen**

> **Stad Groningen, 1608-1811:** (toegang 1534). Te vinden op microfiches in de studiezaal (kast 6, lade 2) onder de oude aanduidingen III x, index 172 (kast 14, plank 1 en 2) en onder III ij, index 173 (kast 14-2).

> **Overige plaatsen in de gemeente:** zie toegangen 730, 735, onder 'protocollatie' of onder 'minuten van akten.' Een index op huwelijkscontracten in de provincie staat in de studiezaal, kast 83, plank 1.

Overdrachten van onroerende goederen door koop, verkoop of vererving

> **Stad Groningen, 1613-1811:** (toegang 1534, inv.nrs. 3935-4162). Te raadplegen

op microfiches in de studiezaal (kast 6, lade 1) onder de oude aanduiding III x.

Index 172 op voornamen. Zie verder ook: onroerendgoedtransacties, 1807-1810 (inv.nr. 4163; oud: III dd), vorderingen op onroerend goed van overleden en failliet verklaarde personen, 1605-1804 (inv.nrs. 294-352; oud: III l, index 202), trekcedullen van gerechtelijke executieverkopen en verslagen van openbare verkopen, 1671-1810 (inv.nrs. 390- 397; oud: III p; index 205; de akten zijn in de studiezaal op microfiches te bekijken (kast 6). Vanaf 1700 staan ze ook in de schuldprotocollen van III x).

> **Overige plaatsen in de gemeente:** zie toegangen 730 (voor Noorddijk) en 735 (voor Hoogkerk), onder 'protocollatie' of onder 'minuten van akten.'

Boedelinventarissen

Voor meer informatie over boedelinventarissen, zie hoofdstuk 9.

> **Stad Groningen:** zie het archief van de Weeskamer (toegang 1462, inv.nrs. 35-75 en 130-145, index 110) en het archief van het Volle Gerecht (toegang 1534, inv.nrs. 884-972). Beide series boedelinventarissen zijn gescand en te bekijken op onze website. Zie ook het archief van het Nedergerecht in de stad Groningen voor inventarissen van gerechtelijke inbeslagname van goederen in de periode 1638-1761 (toegang 2428, inv.nrs. 164-180), te raadplegen op microfiche in de studiezaal onder de oude aanduiding III J (kast 6). Index 191.

> **Overige plaatsen in de gemeente:** zie toegangen 730 (voor Noorddijk) en 735 (voor Hoogkerk), onder 'rechtspraak' > 'civiel' > 'voogdijzaken.' Deels gescand en te bekijken op onze website.

Executieverkopen (zogeneten 'trekcedullen' en 'preferentieoordelen')

Zie hoofdstuk 5.

Bewoners/eigendom

> **Stadsrekeningen, 1595-1815:** (toegang 1605): verkoop en verhuur van grond en onroerend goed in eigendom van de stad (inv.nr. 332), met bijlagen (inv.nr. 332b). Zie ook: rekeningen van kerke- en predikantengoederen (inv.nrs. 142-159, 350-414) en van goederen van gast- en weeshuizen (inv.nrs. 35-76, 374-381). Aan te vragen bij de balie.

> **Registers van oude of nieuwe grondpachten, 1627-1815:** (toegang 1605, inv.nrs. 2-3): overzichten van pachters/eigenaren per jaar en per locatie/straatnaam. Aan te vragen bij de balie.

- > **Registers (kohieren) der vaste goederen en landerijen, 1806:** (toegang 1605, inv.nrs. 582-583). Aan te vragen bij de balie. Een lijst met namen van personen ontleend aan dit register, is digitaal beschikbaar op onze website, zie toegang 1700, inv. nr. 15.
- > **Verpondingsregister, ca. 1814:** (toegang 1605, inv.nr. 1270): register van de huurwaarde van gebouwen, tuinen en landerijen in de stad en de stadstafel. Aan te vragen bij de balie.
- > **Registers voor de ontvangsten van het drek- en lantarengeld, 1765-1815:** (toegang 1605, inv.nrs. 161-165): informatie over de bewoners/ eigenaren van huizen in de stad Groningen. Aan te vragen bij de balie.
- > Bronbewerkingen met informatie over panden in de stad Groningen:
 - **Collectie M. de Visser:** (toegang 1249). Met aantekeningen over opvolgend huiseigendom in de binnenstad.
 - **Collectie Kuiken:** (toegang 1700). Gegevens over o.a.: huis-, buurt- en veldnamen vóór 1850 (inv.nr. 5); herbergen, bakkerijen, brouwerijen, koemelkerijen, molens en huismerken, e.a. (inv.nr. 8-10); gegevens over onroerend goed (inv.nrs. 18-20) en informatie over de wijk- en huisnummering en omnummering (inv.nrs. 21-25).
 - **Collectie Lonsain:** (toegang 1687). Aantekeningen over woningen in de binnenstad van Groningen, op straatnaam (inv.nrs. 1-292). Met verwijzingen naar de registraties van onroerend goed in het archief van de stedelijke rechterlijke colleges.

> Bronnenschema panden overige gemeenten

Hieronder staat alleen archiefmateriaal genoemd dat via de Groninger Archieven en/ of via internet is te raadplegen. Archiefstukken die zich in de archieven van de verschillende gemeenten (gemeentehuizen) bevinden, zoals bouwdoSSIERS en hinderwetvergunningen zijn alleen daar en op afspraak te bekijken. Raadpleeg www.groningerarchievenet.nl voor praktische informatie en overzichten van stukken.

Gebouw

> Gemeente Ten Boer:

- > lijst van oude en nieuwe huisnummers, 1953 (toegang 2988, inv.nr. 889)
- > registers van aangaven van nieuwbouw, verbouwing en sloop 1851-1882, 1901-1908, 1916-1925: toegang 2988, inv.nrs. 1137- 1142.
- > Stukken betreffende de oorlogsschade aan woningen 1945-1950: toegang 2988, inv.nr. 958.
- > De bouwdoSSIERS van de gemeente Ten Boer worden bewaard bij de gemeente zelf. Zie www.groningerarchievenet.nl

> **Alle gemeenten in de provincie:** De registers van de grondbelasting uit 1897 en 1904 (toegang 797, inv.nrs.117-226) bevatten in veel gevallen ook vermeldingen van huisnummers. Op basis van het kadastrale perceelnummer vindt u hierin het toenmalige adres. Andersom zoeken is ook mogelijk maar omslachtiger.

Eigendom

- > **Kadastraal onderzoek, 1832-heden:** Zie hoofdstuk 9.
- > **Advertenties in kranten (openbare verkoop):** Kijk op www.delpher.nl en www.dekrantvantoen.nl. U kunt de kranten ook (deels op microfiche) raadplegen in de studiezaal van de Groninger Archieven (toegang 999 en 1740). Zie ook hoofdstuk 10.
- > **Huwelijkscontracten, testamenten, boedelscheidingen, boedelinventarissen, akten van koop en verkoop vóór 1811:**
Te vinden in de archieven van de oud-rechterlijke instellingen:
 - > Gerechten in Selwerd en Sappemeer, 1592-1811 (toegang 730).
 - > Gerechten in het Oldambt, 1596-1811 (toegang 731).
 - > Gerechten in Westerwolde en Bellingwolde, 1621-1811 (toegang 732).
 - > Gerechten in Fivelingo, 1560-1811 (toegang 733).

- > Gerechten in Hunsingo, 1600-1811 (toegang 734).
- > Gerechten in het Westerkwartier, 1600-1811 (toegang 735).
- > Hoge Justitiekamer en andere gewestelijke rechterlijke instellingen, 1444-1811 (toegang 136).

De verzegelingen van de oud-rechterlijke instellingen zijn deels te raadplegen als fotokopie in studiezaal (kast 84-88). De boedelinventarissen zijn deels gescand en te bekijken op onze website.

Zie voor meer informatie hoofdstuk 9.

> **Huwelijkscontracten, testamenten, boedelscheidingen, boedelinventarissen, akten van koop en verkoop na 1811:** Te vinden in de notariële akten.

Zie hoofdstuk 9.

> **Executieverkoop ('trekcedullen' en 'preferentieoordelen') vóór 1811:**

Zie hoofdstuk 5.

> **Faillissementen na 1811:** Zie hoofdstuk 6.

> **Memories van successie, 1806-1927:** Zie hoofdstuk 9. De jaren 1812-1813 zijn niet bewaard gebleven.

Brandenburgerstraat 5-9, Groningen, ca. 1915
Foto S. Sanders & Zn., collectie RHC Groninger Archieven (2437-917)

Bewoners

- > **Gemeentelijke bevolkingsregisters.** Globaal tot 1900 zijn de bevolkingsregisters te bekijken in de studiezaal op microfiches. Zie hoofdstuk 9.
- > **Huisnummerregister Gemeente Ten Boer 1880-1968 en lijst van oude en nieuwe huisnummers 1953:** (toegang 2988, inv.nrs. 879-887, 889). Bevat hoofdbewoners, geordend op wijkletter en -nummer, vanaf 1959 op dorp en straat
- > **Adresboeken Haren, Delfzijl, Appingedam.** Zie hoofdstuk 6.
- > **Telefoonboeken.** Nuttig als u wel de naam van een bewoner kent, maar niet precies weet wanneer deze daar woonde.
- > **Genealogieën** van de voormalige eigenaren/bewoners: zie het kader in hoofdstuk 3.

Functie

- > Zie hoofdstuk 6.

Verdere aankleding

- > www.beeldbankgroningen.nl: zoeken op straatnaam en woonplaats (zie hoofdstuk 10).
- > www.gava.nl: zoeken op straatnaam en woonplaats (zie hoofdstuk 10).

Schuitendiep 39 (voorheen 21), woonhuis van de freules Feith, Groningen, ca. 1905
Uitsnede foto P. Kramer, collectie RHC Groninger Archieven (1785-13936)